

Rozvojová pomoc Gruzii v jeskyních Imereti

Karel Drbal

Otisky stop jurského dinosaura *Satapliasaurus dsocenidzei* stáří 175–130 mil. let v areálu jeskyně Sataplia, Gruzie. Foto: Petr Zajíček

V roce 2012 zahájila Správa jeskyní České republiky (SJČR) práce na projektu v rámci rozvojové pomoci Gruzii. Projekt reagoval na výzvu gruzínské Agentury chráněných území (APA). Na základě memoranda podepsaného ministrem životního prostředí České republiky při návštěvě Gruzie vypracovala APA dokument „Zvýšení efektivnosti řízení Jeskynní chráněné oblasti Imereti“. Tento dokument byl postoupen Správě jeskyní České republiky k projednání a realizaci pomoci gruzínské straně. Projekt tedy reagoval na přímou potřebu cílové skupiny. Chráněné území Imereti má komplexní charakter s velkým ekoturistickým potenciálem. Vývoj chráněné jeskynní oblasti Imereti byl finančně podpořen gruzínskou vládou a sponzory. Příspěvky dárců umožnily rozvoj moderních standardů infrastruktury pro chráněné území Sataplia a jeskyni Prometheus. Z prostředků byly vybudovány administrativní budovy s návštěvnickými centry, kavárna navazující na prosklenou vyhlídkovou plošinu, muzeum, pavilon stop dinosaurů a naučná stezka kolchickými lesy. Ve dvou veřejnosti zpřístupněných jeskyních oblastech – Prometheus a Sataplia – byly rekonstruovány návštěvní trasy, vyměněno zábradlí a instalováno nové osvětlení.

Projekt realizovaný Správou jeskyní České republiky v letech 2012 a 2013 obsahoval tři základní cíle:

- Zlepšit řízení a vlastní správu jeskyní a zkvalitnit služby návštěvníkům.
- Zvýšit kvalitativní kapacitu zaměstnanců ICPAs a APA.
- Zlepšit možnosti pro podnikání místních obyvatel.

V oblasti řízení, správy jeskyní a zkvalitnění služeb návštěvníkům vypracovala SJČR doporučení ekonomického charakteru. Tato doporučení obsahovala především zvýšení ekonomické autonomie ICPAs (Imereti Caves Protected Areas), zavedení prodeje a výroby suvenýrů, finanční stimulace pracovníků ve vztahu ke zvýšení tržeb a zvýšení kapacity vodní plavby v jeskyni Prometheus.

Tato doporučení vyplynula ze skutečnosti, že moderní budovy jsou minimálně využívány

pro potřeby turistické infrastruktury a pracovníci nejsou přímo zainteresováni na rozvoji turistického ruchu. Samostatnou kapitolou byla řada doporučení ke zlepšení údržby a provozu jeskyní. Doporučení se týkala nutnosti výměny zábradlí v jeskyních, které začalo korodovat, přestože bylo instalováno v roce 2011 a do budoucna se jeví jako významný investiční problém. Rovněž bylo navrženo nahradit pestrobarevné osvětlení turistických tras bílým světlem tak, aby vynikla přirozená barevnost stěn a sintrové výzdoby. V oblasti ochrany jeskyně se zásadním problémem jeví nárůst lampenflóry. Protože SJČR má velmi dobré zkušenosti s její likvidací ve zpřístupněných jeskyních, vypracovala i samostatnou metodu, kterou v rámci projektu poskytla gruzínské straně. Významným problémem byla absence báňsko-bezpečnostních opatření v jeskyních Imereti. Dosavadní dokumenty vycházely z bezpečnostních předpisů pro ražení tunelů z doby sovětské éry. SJČR proto vypracovala vzory provozních a návštěvních řádů, vzor havarijního plánu, vzory osnov školení a bezpečnostních prohlídek jeskyní.

Zvýšení kvalitativní kapacity zaměstnanců ICPAs bylo realizováno jednak pozváním pracovníků APA a ICPAs do České republiky a představením provozování jeskyní v České republice a jednak školením pracovníků ICPAs. Přijetí kolegů z Gruzie bylo zaměřeno na způsob provozu jeskyní, řízení, budování infrastruktury, ochrany a dokumentace jeskyní. Školení pracovníků ICPAs proběhlo v areálu jeskyně Prometheus v Chráněné jeskynní oblasti Imereti. Vycházelo z poznatků během působení českých expertů v Gruzii i ze závěrů hodnocení jeskyní podle navržené metodiky International Show Caves Asociation (ISCA). Součástí školení bylo i doporučení a zásady pro případné další zpřístupňování jeskyní v Gruzii pro zvyšování turistického ruchu v zemi.

Naplňování cíle ke zlepšení možnosti pro podnikání místních obyvatel vycházelo jednak ze zjištění místních šetření a jednak z požadavků APA. S ohledem na úplnou absenci prodejných suvenýrů byla navržena sada pohlednic a propagační letáky jeskyní. V rámci veletrhů cestovního ruchu v České republice SJČR nabízela informace a prospekty ICPAs. Speciálním požadavkem

APA bylo vypracování návrhů na zážitkovou turistiku v jeskyních a vytipování lokality pro zřízení speleoterapie. Z lokalit možných pro zážitkovou turistiku byla nakonec vybrána nezpřístupněná část jeskyně Prometheus, a to především z důvodů ochrany přírody a snadného provozování. Jeskyně Datvi, která byla v jednom z návrhů, byla pro svou bohatou výzdobu navržena jako „podzemní laboratoř“ pro monitorování přírodních procesů. Pro speleoterapii byla vytipována jeskyně Satsurblia. Tato jeskyně byla v době sovětské éry provozována jako veřejnosti zpřístupněná. V současné době je její zařízení v dezolátním stavu, nicméně měření mikroklimatu ukázala její vhodnost pro speleoterapii. Pro definitivní doporučení je však potřeba provést ještě další mikroklimatická měření.

Pokud budou výstupy projektu realizovány podle záměru a naplňování cílů, je jeho udržitelnost velmi pravděpodobná. Toto tvrzení vyplývá z vlastního místního šetření a zájmu cílové skupiny na realizaci projektu. Některá navržená opatření byla uskutečněna ještě v průběhu projektu. Cílovou skupinou jsou státní organizace ochrany přírody, a tudíž je zde oprávněná domněnka, že stát bude mít i nadále zájem na rozvoji cestovního ruchu jako jednoho z hospodářských odvětví a ochraně přírodních zdrojů.

V průběhu řešení projektu vystoupila celá řada dílčích problémů, které v době přípravy projektu nebyly známy. Jedná se například o problematiku speleoterapie, monitoringu mikroklimatu jeskyní, monitoringu změn jeskynního prostředí či ochrany biologické složky jeskyní. Všechna uvedená témata je nutno řešit s ohledem na další udržitelnost stávajícího projektu. Gruzínská strana projevila zájem o jejich řešení a Správa jeskyní České republiky zahajuje práce na následném projektu prostřednictvím České rozvojové agentury.

V závěru je potřeba poděkovat za vstřícnost nejen kolegům z Gruzie, ale i pracovníkům Velvyslanectví České republiky v Tbilisi a České rozvojové agentuře z jejichž finančních zdrojů byl projekt realizován.

Autor je náměstek ředitele Správy jeskyní České republiky